

Dossier de premsa del Departament de Salut

**Campanya per donar a conèixer el
telèfon d'atenció al suïcidi, el 061; i
per prevenir i reduir-ne el seu estigma
a Catalunya**

21/09/22

Sumari

1	Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025 (PLAPRESC)	4
1.1.	Objectius i línies estratègiques del PLAPRESC	4
2.	Principals línies d'actuació posades en marxa	6
2.1.	Telèfon del 061, d'atenció al suïcidi	6
2.2.	Comissió de Seguiment del PLAPRESC	8
2.3.	Codi Risc Suïcidi	9
2.4.	Signatura del conveni de salut mental entre Salut i Justícia que incorpora per primer cop la prevenció del suïcidi	10
3.	Campanyes per donar a conèixer el 061 'Una veu contra el suïcidi'	11
3.1.	Experiència interactiva per donar a conèixer el 061	11
3.2.	Nova campanya per donar a conèixer el telèfon d'atenció a la conducta suïcida, el 061	12
3.3.	Recomanacions als mitjans de comunicació sobre el tractament de la mort per suïcidi	13

1 Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025 (PLAPRESC)

El Govern, a proposta del Departament de Salut, va aprovar el Pla de Prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025 (PLAPRESC) el 14 de setembre de 2021.

Articulat com una estratègia nacional de prevenció, el Pla té per objectiu reduir la taxa de temptatives i mort per suïcidi en més d'un 15% i en més d'un 20% en els grups prioritaris l'any 2030, així com reduir l'estigma social mitjançant actuacions de tipus comunitari.

L'elaboració del Pla va comptar amb una alta participació, uns 300 professionals de diferents àmbits, i reflecteix **l'aposta clara del Departament de Salut, i del Govern en el seu conjunt, per la salut mental i el benestar emocional.**

És també un dels eixos del **Pla de salut de Catalunya 2021-2025** i alhora una **prioritat de salut pública**. Al món, segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), cada any prop de 700.000 persones es treuen la vida, i moltes més intenten fer-ho. I és que a Catalunya, durant el 2020, es van produir 527 morts per suïcidi, de les quals el 74,2% van ser homes

El suïcidi és la primera causa de mortalitat en dones en el grup de 15 a 34 anys i en homes de 15 a 44 anys. ja que el suïcidi és la principal causa de mort no natural i la segona causa de mort en joves d'entre 15 i 29 anys a Catalunya (2,39 morts per 100.000 habitants).

El suïcidi presenta també un gradient social clar; malgrat que els suïcidis afecten a tots els estrats socials, la taxa de suïcidis és més alta en les persones en condicions socioeconòmiques desfavorables i la taxa de temptatives de suïcidis té un major predomini en les dones.

Durant el 2021, a Catalunya hi va haver 6.527 episodis de conducta suïcida i del que portem d'any 2022, fins al 22 de maig, n'hi ha hagut 2.986.

Del total d'episodis de conducta suïcida que hi ha hagut els darrers anys, les dones representen el 64,6% de casos, havent-hi un pic d'episodis entre els 12 i els 20 anys. Pel que fa a l'edat, el 15,1% dels episodis de conducta suïcida són protagonitzats per menors d'edat.

1.1. Objectius i línies estratègiques del PLAPRESC

El PLAPRESC és una eina de prevenció que s'ha treballat conjuntament amb associacions de salut mental, entitats de familiars i supervivents, per afrontar el

problema de salut pública que ha suposat l'increment d'episodis de conducta suïcida a Catalunya en els darrers anys.

El PLAPRESC té com a objectiu general, en un període de 5 anys, reduir la prevalença i l'impacte de la conducta suïcida (ideació, temptativa i mort per suïcidi) a Catalunya a través d'un sistema integrat i eficient de prevenció, intervenció i postvenció que tingui en compte tota la població en situació de risc de suïcidi: LGTBI+, grups de risc (gent gran, supervivents de temptatives, patologies cròniques amb discapacitat i/o dolor, etc.), terceres persones (supervivents, companys de feina i altres entorns), persones en situació de complexitat, persones en elevat risc o situació d'exclusió social, població migrant, persones cuidadores, professionals, etc. en les seves accions i plantejaments.

Per assolir aquest objectiu el PLAPRESC promou mesures per a la prevenció i el control de la conducta suïcida, des del suport integral a la vida i des de l'acció intersectorial, per tal de donar les respostes adequades a cada situació, millorar la sensibilització i transformació social vers aquest fenomen, i promoure el benestar emocional i el desig de viure de forma resilient de la població, com ara l'atenció de suport a familiars i l'entorn relacional en les situacions de mort per suïcidi.

El marc conceptual que orienta el PLAPRESC té en compte les diferents fases de la prevenció i abordatge del suïcidi, inicialment definides per l'Institut of Medicine (IOM) dels Estats Units, i adoptades per l'OMS, i es complementa amb bibliografia referent de salut pública, per afegir les opcions de promoció de la salut i les accions de tractament i manteniment o de recuperació, per tal de proporcionar una mirada integral i integrada a tot el Pla.

L'estructura bàsica del Pla inclou 6 línies estratègiques (Prevenció universal, selectiva, indicada i estructural del suïcidi; Detecció, accés, atenció immediata, tractament, recuperació i processos de suport en casos d'intents de suïcidi; Postvenció i suport a la família i altres supervivents; Seguretat dels pacients i prevenció del suïcidi; Suport a la gestió de la informació i del coneixement i vigilància epidemiològica i Governança, desplegament del Pla i rendició de comptes).

Com a element cohesionador d'aquest Pla 2021-2025 s'ha escollit el lema "Trio la vida"; en diferents programes de prevenció del suïcidi s'han emprat lemes com "Connectats a la vida" ("Connecting for life"), "#StopSuicidis" o "Zero Suïcidi".

2. Principals línies d'actuació posades en marxa

2.1. Telèfon del 061, d'atenció al suïcidi

El Departament de Salut va posar en marxa el passat mes de juny la central de coordinació de salut mental del 061 Salut Respon, el nou equip sanitari d'assistència i atenció telefònica especialitzada i resolutiva del Pla nacional de prevenció del suïcidi a Catalunya. El nou servei del 061 funciona amb un equip format per especialistes en salut mental –d'infermeria, de psicologia i de psiquiatria– i ja ofereix atenció les 24 hores els 365 dies de l'any a persones amb conducta o ideació suïcida, però també als familiars o persones properes.

Es tracta del primer telèfon sanitari a l'atenció i prevenció del suïcidi a l'Estat i dels pocs d'Europa, l'objectiu del qual és aconseguir que les persones amb conducta suïcida trobin resposta immediata en el sistema sanitari.

- Tot comença amb una **trucada al 061**, que s'atén des d'una de les oficines del SEM. La trucada pot ser feta per la persona afectada, els familiars, els amics o qualsevol altra persona propera a la víctima.
- Els **operadors gestionen la trucada** i la deriven a la unitat especialitzada en conductes suïcides.
- El **personal sanitari especialitzat** assisteix l'usuari.
- Durant l'assistència in situ, el professional assigna a l'usuari el **recurs més adequat**: resol l'assistència mitjançant un consell sanitari telefònic i determina la necessitat d'activar el codi suïcidi enviant una unitat mòbil.
- Quan la trucada requereix la mobilització d'un equip assistencial, una unitat es desplaça fins al lloc on es troba la víctima per assistir-la, estabilitzar-la i, si cal, traslladar-la a un centre sanitari.

D'aquesta manera, quan algú truca al **061 Salut Respon** i manifesta la seva intenció d'autòlisi o suïcidi, els operadors gestionen el cas des del SEM amb els protocols de demanda de conducta suïcida per identificar el risc vital i facilitar la intervenció més adient amb la nova unitat especialitzada en conducta suïcida.

Per la seva banda, el nou servei del 061 treballa en coordinació constant i fluida amb aquests telèfons de prevenció del suïcidi, com el 024, el telèfon de prevenció del suïcidi de Barcelona o el telèfon de l'esperança. Aquests telèfons comunitaris d'ajuda derivaran al 061 les trucades que necessitin una intervenció sanitària immediata, per garantir l'atenció de salut més especialitzada a les persones

usuàries en risc de suïcidi i prevenir crisis futures. Recordem que, en aquests altres recursos, les trucades són inicialment anònimes i no són ateses per sanitaris especialistes en salut mental.

La taula de salut mental

En aquest funcionament cal destacar la taula de salut mental, que ofereix el seu servei des de les instal·lacions del Sistema d'Emergències Mèdiques (SEM), hi participen professionals especialistes en psiquiatria de 10 centres hospitalaris experts en l'atenció a la salut mental: Parc de Salut Mar, Parc Taulí, Hospital Universitari Vall d'Hebron, Hospital de Sant Pau, Hospital Clínic, Hospital Universitari de Bellvitge, Parc Sanitari Sant Joan de Déu, Benito Menni Complex Assistencial en Salut Mental, Mútua Terrassa i Hospital Germans Trias.

Amb l'atenció a través del 061 Salut Respon, la persona està identificada en tot moment i el professional de la taula de salut mental valora i decideix quina atenció necessita: si aplica el codi risc suïcidi o si cal derivar la persona a urgències, posant en prealerta a urgències de l'hospital per accelerar la intervenció. Des del 061 també es pot proposar una derivació als serveis ambulatoris de salut mental: al centre de salut mental d'infants i joves (CSMIJ), d'adults (CSMA) o de drogodependències (CASD).

D'aquesta manera, la nova organització del 061 per atendre casos de risc de suïcidi posa l'èmfasi en l'avaluació del risc i la capacitat resolutiva, amb un model d'atenció que permet donar una resposta efectiva i immediata a persones en situació de crisi suïcida, ja que accedeixen a suport professional sanitari especialitzat per superar-la.

Consultes de salut mental ateses des del 061

En aquests prop de dos mesos i mig de funcionament, entre el 20 de juny i el 30 d'agost de 2022, el 061 Salut Respon ha atès un total de 2.336 consultes de salut mental, de les quals 1.716 han estat ateses per la Taula de Salut Mental.

Les consultes ateses per la Taula de Salut Mental han tingut una durada mitjana de 30 minuts, el 43% de les trucades s'han atès en horari nocturn (de 20h a 8h) i el 61% eren dones.

Professionals treballant a la seu del Sistema d'Emergències Mèdiques.

2.2. Comissió de Seguiment del PLAPRESC

La Comissió de Seguiment del PLAPRESC s'integra en el Departament de Salut mitjançant la Direcció General de Planificació i Recerca en Salut i compta amb la participació dels departaments de Vicepresidència, Polítiques Digitals i Territori, Empresa i Treball, Igualtat i Feminismes, Educació, Recerca i Universitats, Salut, Interior, Drets Socials i Justícia de la Generalitat, per coordinar el treball conjunt entre tots els departaments implicats i altres administracions i organismes.

La primera reunió de la comissió es va fer el passat 13 de juliol de 2022 al Departament de Salut, i va comptar amb la participació de 21 representants dels 8 departaments de la Generalitat implicats, més 3 representants dels departaments de Presidència, Polítiques Digitals i Territori.

Durant la trobada, es van concretar més d'una vintena d'accions prioritzades per millorar la prevenció, detecció i abordatge de la conducta suïcida al nostre país en els pròxims quatre anys. D'entre les accions plantejades, en destaca la voluntat de crear **l'Observatori del Suïcidi de Catalunya**, amb la implicació de les diferents administracions, organismes i entitats.

Participants a la primera reunió de la Comissió Interdepartamental de Seguiment del Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya.

2.3. Codi Risc Suïcidi

El Codi Risc Suïcidi (CRS) és un instrument pioner i clau a Catalunya vigent des del 2014 per a monitorar i fer un seguiment de les persones amb conducta suïcida. L'objectiu principal del programa CRS és **detectar precoçment persones que han realitzat un intent de suïcidi o que presenten un risc alt de suïcidi i proporcionar-los-hi atenció urgent i seguiment preventiu** continuat segons el nivell de risc, per augmentar la supervivència de la població atesa per conducta suïcida i prevenir la repetició dels intents de suïcidi.

En els darrers mesos s'ha potenciat l'estratègia per reduir la variabilitat i millorar la qualitat de les dades obtingudes.

Dades del Codi Risc Suïcidi

Segons les dades del Codi Risc Suïcidi (CRS) del Departament de Salut, 26.666 persones han realitzat un total de 32.892 episodis de conducta suïcida, entre el juny del 2014 i el 31 de juliol de 2022. Durant el 2021, a Catalunya hi va haver 6.529 episodis de conducta suïcida i del que portem d'any 2022, fins al 31 de juliol, n'hi ha hagut 4.962.

Del total d'episodis de conducta suïcida que hi ha hagut els darrers anys, les dones representen el 65,9% de casos, havent-hi un pic d'episodis entre els 12 i els 20 anys. Pel que fa a l'edat, el 15,1% dels episodis de conducta suïcida són protagonitzats per menors d'edat.

Aquest protocol ha fet possible vincular als serveis de salut mental catalans un 80% de persones adultes que ha fet un intent de suïcidi i un 90% dels infants i joves amb CRS per lesions autoinfligides o ideació suïcida.

Segons el Registre de mortalitat de Catalunya, gestionat pel Departament de Salut de la Generalitat durant el 2020 es van produir 527 morts per suïcidi i el 74,2% d'aquestes morts van ser d'homes, amb una taxa de 10,31/100.000 en homes, i una taxa global de 6,82/100.00 habitants.

2.4. Signatura del conveni de salut mental entre Salut i Justícia que incorpora per primer cop la prevenció del suïcidi

El mes de febrer els consellers dels dos departaments van signar la renovació de l'acord de col·laboració per potenciar l'atenció a la salut mental en l'àmbit de l'execució penal. L'acord tindrà tres grans eixos de cooperació: el tractament de les addicions, l'abordatge de la salut mental en l'àmbit de la justícia juvenil i, molt especialment, la prevenció del suïcidi, al qual aquest acord s'hi refereix de forma específica per primera vegada.

L'any 2021 es van registrar a les presons catalanes un total d'11 suïcidis, una xifra que ha incrementat respecte del 2019 amb l'arribada de la pandèmia. Per primer cop, l'acord es refereix de forma específica als suïcidis i a la necessitat de sumar esforços per prevenir-los. Amb aquests objectiu, Salut i Justícia, es comprometen a coordinar accions i a reforçar programes per posar a primera línia la prevenció del suïcidi en la població penitenciària i justícia juvenil, tant en centres penitenciaris, centres educatius com en el medi obert.

Més enllà de l'àmbit de l'execució penal, els dos departaments col·laboraran per assolir els objectius del Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya amb estreta col·laboració amb l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya (IMLCFC). En concret, l'acord també preveu l'anàlisi de les dades de les morts judicials per suïcidis a Catalunya a través de l'accés directe a un registre oficial de conductes suïcides gestionat pel Departament de Salut.

3. Campanyes per donar a conèixer el 061 ‘Una veu contra el suïcidi’

Amb l'objectiu de reduir l'estigma del suïcidi, el Pla també inclou un seguit d'accions, entre les quals destaquen el foment de la **participació dels mitjans de comunicació** en la promoció d'estratègies de sensibilització sobre la prevenció del suïcidi i una **campanya institucional adreçada a la ciutadania** per prevenir el suïcidi i el seu estigma.

En diferents programes de prevenció del suïcidi s'han emprat lemes com “Connectats a la vida” (“Connecting for life”), “#StopSuicidis” o “Zero Suïcidi”. I concretament, per a aquest Pla 2021-2025, el lema és: **“Trio la vida”**.

El Departament de Salut ha impulsat diverses accions comunicatives per donar a conèixer el telèfon 061, “Una veu contra el suïcidi”. Així, des que el passat 22 de juny es va activar la taula de salut mental per atendre casos de risc elevat de suïcidi amb professionals especialistes al 061, el Departament va promoure el telèfon a través de les xarxes socials corporatives i també a través de Canal Salut.

A més, per arribar al conjunt de la societat, però molt especialment al col·lectiu de risc, ha fet un pas endavant amb la posada en marxa de dues grans accions comunicatives amb un doble objectiu: interpel·lar directament el col·lectiu de risc, als seus familiars i al seu entorn per donar a conèixer aquest telèfon i, alhora, prevenir i reduir l'estigma social del suïcidi a Catalunya.

3.1. Experiència interactiva per donar a conèixer el 061

Amb l'objectiu de donar a conèixer el 061 i alhora prevenir el suïcidi i reduir-ne l'estigma social, el Departament de Salut va presentar el passat 9 de setembre una instal·lació en forma de cub que s'emmarca dins la campanya **‘Una veu contra el suïcidi’** i que es podrà veure a diferents punts de Catalunya.

La instal·lació es va col·locar, en primer lloc, al passeig Marítim de Badalona, on els ciutadans hi van poder interactuar durant tot el dia. Aquesta instal·lació convida a descobrir històries relacionades amb la ideació suïcida a través dels testimonis de supervivents, familiars, entitats de suport i professionals sanitaris experts en salut mental i, en concret, en l'atenció a la conducta suïcida.

Unes frases dibuixades al terra guien els vianants cap a una estructura amb forma de cub que consta de 62 telèfons que representen els 62 intents de suïcidi que es produeixen a Catalunya cada setmana.

En vint d'aquests telèfons es pot escoltar una experiència envers el suïcidi que promou que el visitant reflexioni des de perspectives diverses, ja que una de les principals problemàtiques del suïcidi és que continua sent tabú i, com a conseqüència, no se'n parla, tot i ser la primera causa de mort no natural a Catalunya.

En aquestes locucions han participat activistes d'Obertament, una entitat que lluita contra l'estigma i la discriminació que pateixen les persones amb problemes de salut mental. A més, una de les parets d'aquest cub explica la informació més rellevant del telèfon del 061SalutRespon, posat en marxa el passat mes de juny.

Properament, s'aniran anunciant els punts concrets de la geografia catalana on s'ubicarà aquesta instal·lació interactiva itinerant, creada per l'estudi Domestic Data Streamers.

Una dona interactiva amb la instal·lació que dona a conèixer el telèfon d'atenció a la conducta suïcida, el 061.

3.2. Nova campanya per donar a conèixer el telèfon d'atenció a la conducta suïcida, el 061

El Departament de Salut posa en marxa una campanya per donar a conèixer el telèfon d'atenció a la conducta suïcida, el 061. La campanya, que es presenta després de l'experiència interactiva, s'adreça a tota la societat però interpel·la directament als col·lectius en risc i a les seves famílies per tal de fer visible el 061 i donar a conèixer el recurs sanitari que ofereix a persones amb ideacions suïcides i al seu entorn proper. A més, posa també l'accent en la importància de parlar del suïcidi, de trencar el tabú que l'envolta i reduir el seu estigma social.

“El suïcidi s’evita parlant-ne. Si tens pensaments suïcides o coneixes a algú en situació de risc, truca al telèfon d’atenció sanitària 061”. Aquest és el missatge principal de la campanya de comunicació, la més directa que s’ha fet. Parteix de la premissa que cal parlar del suïcidi per evitar-lo i s’han treballat missatges amb associacions de familiars i experts en salut mental que formen part del PLAPRESC. En aquest sentit, va acompanyada de frases reals expressades per persones que han fet una temptativa de suïcidi, com ara “Sense mi estaria millor”.

La campanya es posarà en marxa el dilluns 26 de setembre arreu de Catalunya i es podrà veure en diferents suports gràfics i audiovisuals que es col·locaran, entre altres punts, en marquesines, banderoles i en transports públic, així com també es podran veure a través dels mitjans escrits, mitjans digitals, televisió, pàgines webs i xarxes socials.

A les imatges de campanya, s’inclou el lema del PLAPRESC: **#TrioLaVida**, així com també l’eslògan que dona a conèixer el telèfon d’atenció a la conducta suïcida **061: “Una veu contra el suïcidi”**.

3.3. Recomanacions als mitjans de comunicació sobre el tractament de la mort per suïcidi

Un dels objectius del PLAPRESC és reduir l’estigma social mitjançant actuacions de tipus comunitari. Precisament, una d’aquestes accions és la implicació i participació dels **mitjans de comunicació** en la promoció d’estratègies de sensibilització sobre la prevenció del suïcidi.

Pel Departament de Salut, els mitjans de comunicació són una eina molt útil per a la **normalització a l’hora de parlar de la mort per suïcidi** ja que poden ajudar a trencar el tabú i l’estigma i combatre estereotips. També poden ser agents que ajudin a la **prevenció del suïcidi**.

És per això que el Departament de Salut, ha revisat i actualitzat el document realitzat el 2016 conjuntament amb el Consell de l’Audiovisual de Catalunya i amb el suport de l’entitat Després del Suïcidi- Associació de Supervivents: **Recomanacions sobre el tractament de la mort per suïcidi**.